

3. В ТЕКСТИЛНИЯ ТЕХНИКУМ В ГРАД ГАБРОВО (1948 – 1951 Г.)

Преди да замина за Габрово, аз се вълнувах най-много дали ще мога сам да се оправя с пътуването. До Плевен, откъдето трябваше да взема влака, пътувах с един стар автобус. Не помня дали тръгваше от село, или идваше от друго място, но така или иначе до Плевен пътуването премина нормално.

Беше ми обяснено всичко за пътуването с влака. Тогава, а и сега, за да се стигне до Габрово от Плевен с влак, трябва да се направят две смени на влака – в Горна Оряховица и в Царева ливада.

Въпреки притесненията ми успях да пристигна благополучно в Габрово, където на гарата ме посрещна брат ми Марин.

Брат ми вече беше се оженил и живееше в общежитието на фабриката, където работеше. Фабриката се казваше „Бъдещност“ или може би вече беше преименувана в „23 декември“, във връзка с национализацията, която беше извършена на 23 декември 1947 г.

Общежитието беше в двора на фабриката, на десния бряг на р. Янтра, и за да се влезе в двора на фабриката, се преминаваше през мост. Жилището на брат ми и жена му кака Анка, също работничка във фабриката, беше малко. Помня, че на 23 август, докато бях у тях, им се роди първата им дъщеря, която носи името на майка ми, Радка. Освен това фабриката беше доста далече от центъра на града. Тя се намираще на пътя от Габрово за Шипка след село Бичкинята (сега квартал на Габрово), преди село Газурниците (по-късно кв. Любово). Затова живях там само докато кандидатствах в техникума.

Правеше ми впечатление всичко около мен – и природата, и къщите, и хората. Бях попаднал в една коренно различна обстановка и сигурно съм изпитвал някаква несигурност и тревога как ще се справя в новия за мен живот.

Споменах, че желанието ми, а и желанието на баща ми и на брат ми бяха да уча в Механотехникума, но когато на другия ден отидохме да подадем документи за кандидатстване, се оказа, че съм закъснял. И не помня, но май бяха преминали приемните изпити. Затова веднага отидохме в другия техникум в града. Той не беше далече от Механотехникума и се казваше Текстилен техникум.

Аз няхах представа какво се учи в него, но нали все пак е техникум.

Подадохме документи, явих се на приемните изпити и бях приет в специалността, която, доколкото си спомням, се казваше „Трикотажни машини“. Имаше още „Тъкачество“, „Предачество“ и „Бояджийство“. Може и да не се казваха точно така специалностите, но те бяха в областта на споменатите професии.

В Текстилният техникум се учеше 4 години и се получаваше средно специално образование по една от четирите специалности. Обучението в техникума се отличаваше съществено от обучението в прогимназията. Изучавах се как-

*Първата ми снимка,
направена за
ученическата ми
карта – 1948 г.*

то някои общообразователни и общотехнически учебни дисциплини (предмети), така и предмети от дадената специалност. Съществено и много интересно за мен беше провеждането на практически занятия по специалните дисциплини.

Директор на техникума тогава беше инж. Чешмеджиев. Симпатичен, акуратен, винаги добре облечен, енергичен, строг, но справедлив мъж. За съжаление забравил съм имената на други преподаватели, но те всички бяха отдадени на работата си и се стремяха да ни научат на всичко от специалността. Сега, като се замисля, оценявам, че те много умело възпитаваха и изграждаха в нас отношение и любов към бъдещата ни професия. Особено всеотдайно се опитваха да ни учат на практически умения преподавателите и майсторите

по практика. Ако не се лъжа, имахме отделно практика през лятото, след завършване на учебните занятия в съответния курс.

Запомнил съм завинаги думите на един от преподавателите ни по трикотажни машини, мисля, че се казваше се инж. Гунчев. Той беше завършил висше образование в Германия. Още през първия час той ни каза (приблизително) „Знайте, че не по-малко важно е да се научите как се спира една машина от това как се пуска“. В тези думи има много мъдрост и по-нататък през живота си често съм си ги спомнял.

Като споменах за лятото, си спомням, че след завършване на първи курс през лятото на 1949 г. участвахме в бригадирското движение, което тогава беше много разпространено. Младежи доброволно и безплатно участваха в изграждане на различни обекти. Като че ли най-често това бяха пътища, но имаше и други обекти.

Ние, учениците от техникума, участвахме като работници в различни фабрики, като правило по нашите специалности. Тогава за първи път усетих какво е да се работи във фабрика. Работих в една трикотажна фабрика, в която се произвеждаха различни трикотажни облекла. Едно от нещата, което се произвеждаше, бяха вълнени дебели чорапи с кафяв цвят. Бях в цеха, който ги произвеждаше, и помня, че една млада работничка ни учеше какво и как да правим.

Ученето в техникума ми беше интересно и се справях добре, но в началото изпитвах известно притеснение. Притеснението беше свързано, от една страна, с липсата на опит в общуването със съучениците си, особено с тези, които бяха израснали в града. Друго, което беше причина за притеснението, беше облеклото ми. Ние, учениците, които бяхме от село, бяхме облечени по-лошо от градските деца. Мисля, че в първи курс беше въведена задължителна ученическа униформа и започнах да не се притеснявам от облеклото си. Нещо, което оказваше влияние на моето самочувствие, беше начинът, по който говорех. Вече споменах, че диалектът, на който се говори в плевенския край и особено в селата, се различава значително от литературния български език. Още от началото слушах внимателно как говорят другите и се стараех и аз да говоря по

този начин, но това не можеше да стане изведнъж. Все пак сравнително бързо се научих да говоря така, както говорят габровци и както е правилно да се говори. Може би затова е допринесла и майка ми, която така и не се научи да говори на селския диалект и от нея съм чувал как се говори в габровския край.

Мисля, че сравнително бързо свикнах и с общуването си със съучениците и в каквата степен се налагаше и с преподавателите. Още в първи курс се сприятелих с някои от съучениците си. С някои от тях, въпреки че учихме заедно само 3 г., и сега поддържам контакти. Често се чуваме по телефона с Мария Петрова, Тинка Бочукова, Димитър Пенчев, Дончо Трифонов, с когото седяхме на един чин. Помня още много съученици от техникума и от другите курсове. За съжаление част от тях вече не са между нас.

Може да се каже, че особено в първи курс съм се стремил съзнателно или интуитивно, както сега се казва, да се социализирам в новата за мен среда. Оценявам, че е било сравнително успешно.

Известно е, че в онези години и много по-късно имаше организация за младежите, която се казваше СНМ (Съюз на народната младеж). След смъртта на Георги Димитров през 1949 г. СНМ се преименува в ДКМС (Димитровски комунистически младежки съюз). В гимназиите, а сигурно и във висшите училища като правило всички бяха членове на тези организации. Разбира се, още през есента на 1948 г. станах член на СНМ.

Има нещо свързано с младежката организация в техникума, което и сега не мога напълно да си обясня.

Организацията имаше дружества или нещо подобно в отделните класове, а за целия техникум се избираше ръководство, което се казваше Ученически комитет. Като правило председател на ученическия комитет беше ученик (ученичка) от трети или четвърти курс, което е обяснимо.

Мисля, че през втория срок на втори курс през 1950 г. председателят на Ученическия комитет беше допуснал някакво провинение и са решили да го освободят. Тогава за моя голяма изненада бях предложен и избран за председател на Ученическия комитет на техникума. Не мисля, че съм се отличавал с нещо от другите ученици, а и бях във втори курс. Даже напротив, вече казах колко трудно ми беше да се „впиша“ в новата социална среда. Доколкото си спомням, аз малко се изплаших от този избор, но нямаше какво да направя. И така беше до лятото на 1951 г.

Много години по-късно, някъде през 80-те години, имахме среща на випуска от техникума. Вечерта бях седнал на маса, на която беше и един наш преподавател. Обикновено на такива срещи си спомняме за годините, през които сме се учили заедно, за случки от тогавашния живот. От дума на дума стигнахме и до избирането ми за председател на Ученическия комитет на техникума. Споделих примерно по същия начин мислите си, които написах преди малко. Тогава той ми каза: „Ние видяхме в теб качества, които показваха, че си подходящ за тази работа“.

Не пиша тези редове, за да се самоизтъквам и да скромнича, а за това, че и сега не мога да си обясня какво са видели в едно селско момче на 16 г., което

дори не може да говори както трябва, за да ме предложат и да бъда избран на тази длъжност?

Макар че изпълнявах тази длъжност само малко повече от една година, мисля, че това ми даде възможност да придобия самочувствие и опит за общуване и работа с хората.

Златни пясъци 1950 г. Аз съм на втория ред, третият отляво надясно

Ръководители на лагера бяха студенти от София. По време на лагера се провеждаха занятия с различна тематика за дейността на ДКМС. Провеждаха се развлекателни и спортни мероприятия. Разбираемо е, че любимото занимание беше плажът и плуването в морето, което през месец юли и август беше приказно.

Тогава още не умеех да плувам. Изпитвах някакъв страх от водата. Когато бях дете, на село можех да се науча да плувам в река Искър, но и тогава сигурно ме е било страх, пък и реката беше доста далече от нашата махала.

Все пак, научих се да плувам тук, в морето на Златни пясъци, но това беше през следващото лято.

В онези години табелата за края на гр. Варна на пътя за Златни пясъци беше до моста на канала до сегашния район на Морско училище. Пътят до Златни пясъци беше с чакъл и нямаше никакъв транспорт. Разстоянието по пътя от Варна до Златни пясъци е около 15 км. Ако не се лъжа, имаше нарядко транспорт само до местността „Константин и Елена“. Така че, ако няма специално организиран транспорт, можеше да се отиде от лагера до Варна само пеш. Не съм сигурен, но като че ли идваше малък кораб, който заставаше на моста на Златни пясъци. Можеше и с него да се пътува до Варна и обратно.

На лагера се запознах с много момчета, които бяха от различни градове на страната. Лагерът беше само за момчета. Момчетата бяха във втората смяна – през м. август.

След завършване на втори курс през лятото на 1950 г. бях изпратен на Лятна лагер-школа във Варна, на Златни пясъци. На тези лагер-школи се изпращаха като правило ученици от ръководствата на младежката организация.

В местността Златни пясъци тогава имаше само една хижа малко по-далеч от морето, а останалата част бяха лозя, градини и гори. На поляна близо до морето бяха опънати сравнително големи брезентови палатки, в които спяхме. Храната се приготвяше в една малка постройка – кухня. Плажната ивица беше прекрасна. Палатките ни бяха на поляна срещу мостчето в морето.

Времето, прекарано на лагера, беше много интересно, но за мен най-интересно беше морето. То привличаше вниманието и мислите ми и беше загадъчно и криещо тайни.

Следващата учебна година в Текстилният техникум бях в трети курс. Учението вървеше без особени проблеми, но вниманието и времето ми бяха насочени и към работата ми като председател на Ученическият комитет на техникума. Контактувах с много хора не само от техникума, но и от Механотехникума и Априловската гимназия.

Учебната година завърши нормално. Предложиха ми и тази година да участвам в лятната лагер-школа на Златните пясъци или съм пожелал и са ме одобрили. Не помня. Така или иначе на мен вече за лагера всичко ми беше познато.

След като завърши първата смяна на лагера с момчетата, обявиха, че има възможност 5 – 6 момчета да останат и за втората смяна на лагера с момичетата като охрана. Пожелал да остана за охрана през втората смяна и ме утвърдиха. Задълженията ни бяха основно през нощта като охрана. През деня участвахме в провеждането на плажа като спасители. Имаше един по-голям от нас, вече завършил средно образование, като спасител. Той беше от Варна и се казваше Георги Горбатенко. Между другото, той завърши Морско училище и дълги години плава като капитан на кораб.

По време на плажа и влизането в морето спасителят и момчетата от охраната с една лодка наблюдавахме къпещите и не разрешавахме да се влиза навътре в морето. Там, където беше плажът, морето ставаше дълбоко на няколко метра от брега. Бе малко опасно, особено за тези, които не умееха да плуват като мен. Веднъж, когато бях в лодката с другите момчета, се изправих и някой ме бутна в морето. Знаех, че е дълбоко, и сигурно съм се уплашил, но веднага инстинктивно започнах да движа краката и ръцете си по някакъв начин и се задържах над водата. Сигурно с не малко усилия се добрах до брега, който не беше далече от лодката. За първи път усетех какво е да си сам във водата, а също така, че може да се държиш над водата, като движиш ръцете и краката си. Така в морето на Златни пясъци получих първото „морско кръщение“.

През годините плуването ми беше любимо занимание и мисля, че се научих да плувам не лошо.

Златни пясъци, 1951 г. Аз съм на втория ред, първият отляво наляво

През трите години на ученето ми в Текстилният техникум в Габрово живеях у сестрата на баба ми по бащина линия – баба Деша. Тяхната къща беше на улица „Орловска“ № 72. Тя беше типична стара дървена къща. Не беше много далече от Текстилният техникум, но на десния бряг на Янтра, а техникумът беше на левия и трябваше да преминавам през моста на реката. Помня, че през зимата беше много трудно преминаването по моста, особено ако е студено и духа вятър. Над реката почти винаги имаше течение.

Аз живеях в една стая с внука на баба Деша, който също учеше в Текстилният техникум и беше 2 години по-голям от мен. Казваше се Стефан Бижев. Той беше без баща, а майка му беше женена за друг мъж и сигурно за това живееше при баба си. Съжителството ни беше нормално, без недоразумения. Той ме съветваше както за учението, така и за обикновени битови и житейски неща.

Мисля, че след завършване на техникума той е учил във Военновъздушно училище, но не зная дали го е завършил.

Все пак с него един път се скарахме сериозно.

Той по едно време се сдобил с много хубав велосипед, някаква известна марка. Гордееше се с него и много го пазеше. Не умеех да карам велосипед и колкото и да го молах да се опитам да карам, той не ми го даваше. Сигурно му беше омръзнало да му се моля и един път реши да ми даде да се опитам. Излязохме на една поляна и с негова помощ се задържах на колелото. По едно време реши да ме пусне и да продължа сам. Не знам какво стана, но сигурно като съм усетил, че не ме държи, съм се притеснил, не можах да спра колелото и се блъснах в едно дърво. На мен ми нямаше нищо, но доколкото помня, колелото малко се ожули. Той много ми се кара и дълго време ми се сърдеше. Но все пак нещата се оправиха и си останахме добри приятели, пък и нали бяхме, макар и далечни, роднини. Може би този случай, а сигурно има и други причини, но така и не се научих да карам колело.

Друго преживяване, от онези години, което съм запомнил, е свързано с безотговорна и лекомислена постъпка на един наш съученик, Стефан Плачков. Заедно с няколко съученици бяхме излезли на разходка в една горичка близо до града. Не знам откъде го имаше, но по едно време Стефан извади един лъскав пистолет, барабанлия. С любопитство го заобиколихме и той започна да ни демонстрира как работи пистолетът, като се целеше в едно дърво и превърташе барабана. Ние с интерес го гледахме, но изведнъж пистолетът гръмна. Всички много се изплашихме, в това число и той. Не помня дали знаеше, че в пистолета има патрон, но преди това го насочваше в случайни посоки.

Явно сме имали късмет и всичко завърши само със силната уплаха.

Какви ли не странни, а понякога опасни неща правим в юношеските си години!

Помня, че през пролетта и лятото ходехме на пеши походи в планината. Тогава, пък и сега, планината ме привличаше особено с чудните гледки, когато се изкачиш на някаква височина или връх. Просторът, който се открива пред очите ти, е неповторим. Помня, че един поход направихме до местността Узана (географският център на България), като пренощувахме в хижа „Узана“.

На другия ден продължихме и стигнахме до връх Столетов и забележителния паметник на Шипка. Бях силно впечатлен от размерите на паметника и лъва над входа в паметника. С благоговение към случилото се на това място през Руско-турската война разгледахме паметника и местността около него. После се изкачихме на площадката на върха на паметника. Времето беше ясно и се откри такава гледка, която помня и сега. Някой казваше, че когато е много хубава видимостта, се вижда дори р. Дунав. Не знам дали е така, но гледката бе неповторима и вълнуваща.

Не знам, но както на брега на морето или в море, така и на високо място в планината най-вълнуващ е просторът, който се открива пред мен.

И още нещо се сещам за онези години. Тогава в България имаше купонна система за хляба и други продукти, но съм запомнил за хляба. Всеки получаваше лист с отделни купончета за всеки ден, срещу които можеш да си купиш хляб. Не дай си боже да си загубиш купоните. В зависимост от това какво работят хората те получаваха различен грамаж хляб. Най-много получаваха тези, които упражняваха тежка физическа работа (ТФР), които работеха по-лека работа, получаваха купони ФР (физическа работа), а тези, които работеха още по-лека работа или не работещите получаваха най-малко. Не помня как се казваха техните купони и какъв беше грамажът за различните купони.

Ние, учениците от техникумите, получавахме купони ФР, за разлика от учениците в гимназиите. Това ни караше да се чувстваме по-различни от другите.

Човек, който не е живял през тези години, трудно може да разбере и почувства преживяното от нас.

Спомените от трите години в Габрово са много трайни, а също така си мисля, че учението и животът там са оказали много силно влияние в моето интелектуално и социално развитие.

След написаното дотук много по-късно – през м. май 2018 г., посетих Габрово. Срегнах се със съученици от Техникума. Върнахме се 70 години назад във времето с много спомени от онези далечни години. Спомнихме си за нашите съученици, които вече не са между нас, за нашите преподаватели, за преживяното през годините.

За съжаление Текстилният техникум вече не съществува, защото няма текстилна промишленост и няма нужда от кадри.

Лично мен спомените ме върнаха към първите ми младежки години, за които вече разказах.

Запустелият двор на Текстилният техникум, който вече не съществува – м. май 2018 г.